

УДК 336.71:336.74

Проблеми та перспективи кредитування банком фізичних осіб

Тарасевич Н.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету

Мазуренко К.Е.

студентка кредитно-економічного факультету
Одеського національного економічного університету

Статтю присвячено актуальним питанням процесу кредитування фізичних осіб. Проаналізовано структуру та динаміку кредитування населення за матеріалами конкретного банку. Розглянуто якість кредитного портфелю банку та стан його проблемної заборгованості. Досліджено проблеми та недоліки організації кредитного процесу банку. Окреслено напрями стабілізації банківського кредитування фізичних осіб.

Ключові слова: кредитування фізичних осіб, кредитний процес, споживчий кредит, кредитний портфель, кредитоспроможність.

Tarasevych N.V., Mazurenko K.E. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ КРЕДИТОВАНИЯ БАНКОМ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

Статья посвящена актуальным вопросам процесса кредитования физических лиц. Проанализированы структура и динамика кредитования населения по материалам конкретного банка. Рассмотрены качество кредитного портфеля банка и состояние его проблемной задолженности. Исследованы проблемы и недостатки организации кредитного процесса банка. Определены направления стабилизации банковского кредитования физических лиц.

Ключевые слова: кредитование физических лиц, кредитный процесс, потребительский кредит, кредитный портфель, кредитоспособность.

Tarasevych N.V., Mazurenko K.E. PROBLEMS AND PROSPECTS OF RETAIL LENDING BANKS

The article is devoted to topical issues of the process of lending to individuals. The structure and dynamics of lending to the population based on the materials of a specific bank are analyzed. The quality of the loan portfolio of the bank and the state of its troubled debts are considered. The problems and disadvantages of the organization of the bank's credit process are investigated. The directions of stabilization of bank lending to individuals have been determined.

Keywords: lending to individuals, credit process, consumer credit, loan portfolio, creditworthiness.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сегмент кредитування фізичних осіб у сучасних умовах є одним із найбільш динамічних на ринку банківських послуг у зв'язку з тим, що банки потребують прибуткових продуктів. Також кредитування населення є одним із каталізаторів сектора роздрібної торгівлі та ринку нерухомості. Практично всі вітчизняні банки мають власні програми кредитування фізичних осіб. Окрім того, на ринку банківських послуг функціонують банки, основною спеціалізацією яких є обслуговування роздрібних клієнтів, для яких споживче кредитування є одним з основних напрямів діяльності.

Питання розвитку системи кредитування фізичних осіб зачіпають як проблеми загального стану грошово-кредитного механізму

країни і банківської системи у цілому, так і механізму кредитування в окремому банку зокрема. Водночас роздрібне кредитування пов'язане, як правило, з підвищеними кредитними ризиками, що зумовлює актуальність проблем удосконалення цього виду кредитування в банках. Усе це й визначає актуальність даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі широко розглянуто теоретичні та прикладні аспекти кредитування фізичних осіб. Зазначеній проблемі присвячено дослідження В. Базилевича, В. Василенко, Д. Гринькова, А. Євтухи, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменкової, С. Щеглова та ін. [1–3]. Однак в умовах сучасного розвитку вітчизняної практики банківського кредитування населення постає

необхідність додаткових досліджень, спрямованих на вивчення нових аспектів у ринковій поведінці банківських установ.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Кредитування фізичних осіб набуває все більшого значення і стає невід'ємним і важливим складником банківської діяльності. Існує багато причин недостатньо активного та ефективного процесу кредитування населення. До них належать: складність і різноманіття відносин роздрібно-кредитування, їх тісний взаємозв'язок із різними факторами економічного, політичного і соціального характеру. Зазначені проблеми зумовлюють нагальність та практичну значущість подальших наукових досліджень питань банківського кредитування фізичних осіб. Діючий механізм роздрібно-кредитування потребує вдосконалення з урахуванням досягнень економічної науки, реального стану і перспектив розвитку вітчизняного банківського сектору економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є прикладний аспект визначення особливостей кредитування фізичних осіб на внутрішньому ринку та виявлення перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитування фізичних осіб є однією з найбільш актуальних сфер діяльності будь-якої сучасної кредитної установи. Однак процес поживлення процесу кредитування населення йде недостатньо активно. Останні роки можна назвати для банків невдалим періодом, який супроводжується скороченням дешевих джерел фінансування, зростанням простроченої заборгованості за кредитами не тільки фізичних, а й юридичних осіб, кризою банківської ліквідності. Наслідком таких подій стало об'єднання і поглинання низки банків. Вітчизняні банки змушені приймати термінові антикризові заходи, спрямовані на скорочення простроченої заборгованості, а також переглядати свою кредитну політику в частині зниження ризикових операцій і розробляти більш жорсткі вимоги, що висувуються до позичальників. Сформована економічна ситуація мотивує банки більш уважно підходити до оцінки платоспроможності позичальника. Перевагу матимуть фізичні особи з позитивною історією кредитних відносин із тією чи іншою установою або зарплатні клієнти.

Сьогоднішнє зниження показників ринку кредитування було викликано цілою низкою факторів: скороченням якості кредитного портфеля і, отже, зростанням кредитних ризи-

ків через зниження доходів населення і збільшення рівня безробіття в країні; зменшенням величини довгострокового фінансування банків; падінням попиту на кредитні продукти, викликаним невпевненістю клієнтів у стабільному доході і, як результат, зниженням попиту на кредитні продукти банків.

Першим сегментом кредитування фізичних осіб, який постраждав від кризи, стали іпотечні кредити та автокредитування. Після скорочення та призупинення іпотечних і автокредитних програм банки зосередилися на нецільовому кредитуванні, яке має низку переваг із погляду банків порівняно зі скороченими кредитними сегментами: простота процедури оформлення і більш висока відсоткова ставка. Найбільший сегмент кредитування фізичних осіб – нецільові кредити.

Сутність системи кредитування фізичних осіб являє собою єдність кредитних програм та інституційних утворень, від діяльності яких залежать ефективність кредитних послуг та своєчасне корегування умов кредитування. Розвиток системи кредитування фізичних осіб пов'язаний як із розвитком споживчого кредитування зокрема, так і з розвитком кредитування у цілому. На практичний розвиток та організацію сфери кредитування впливає цілий комплекс умов і факторів, які можна об'єднати в окремі групи: політичні, економічні та соціальні. Відносини, які безпосередньо виникають між кредитором і позичальником (фізичною особою), формуються під впливом факторів, що стимулюють або гальмують розвиток ринку кредитування населення. Можна виділити три основні групи факторів, що впливають на розвиток ринку кредитування фізичних осіб: стимулюючі, гальмуючі і регулюючі чинники. Сьогодні на розвиток кредитних операцій із фізичними особами впливає багато причин, що гальмують цей процес. Але основні з них, безумовно, пов'язані з економічною нестабільністю і недостатньо ефективним правовим регулюванням. Йдеться, перш за все, про недовіру населення до банківських установ; невелику кількість у країні представників середнього класу; неможливості підрахунку реальної платоспроможності клієнта, а також можливу наявність простроченої заборгованості. Нестабільність зовнішнього середовища певним чином відображається на банківській системі, що, своєю чергою, опосередковано впливає на кредитування фізичних осіб. Банки утримуються від надання позик неплатоспроможним позичальникам, що зумовлює виникнення фінансових труднощів

у виробників, підприємців і населення. Такий стан справ можна пояснити переважно:

- недосконалою правовою політикою з боку Національного банку;
- невпевненістю банків в ефективності кредитної діяльності;
- зниженням прибутковості кредитних операцій;
- наявністю проблеми розрахунку реальної ставки по кредитах для потенційних споживачів.

Актуальність проблеми пояснюється складністю визначення рівня інфляції, що впливає на заробітну плату. Кожен банк на свій розсуд визначає ризики і закладає їх у високі банківські відсотки, рівень яких не задовольняє потенційних позичальників. Для відродження процесу кредитування населення банки починають активно застосовувати плаваючу процентну ставку по кредитах. Використання таких ставок дає змогу банкам надавати кредити за нижчими відсотковими ставками і на більш тривалі терміни, ніж по кредитах з упродовженням фіксованої процентної ставки. Одним із найважливіших факторів, які перешкоджають розвитку системи кредитування фізичних осіб в Україні, є недосконалість правової бази кредитування населення. Однак активний розвиток системи кредитування як у частині видів і форм кредитування, так і його обсягів за останні роки, нарешті, призвело до прийняття нових законів, спрямованих на ефективну зміну наявних норм.

Кредитування фізичних осіб – це ринковий сегмент, що динамічно розвивається, до якого на сучасному етапі розвитку бан-

ківської системи входить усе більше банків. ПАТ «Банк Форвард» займає провідні позиції на ринку кредитування населення, основні показники активних операцій якого представлені в табл. 1.

Банк має недиверсифіковану структуру активів, не вкладаючи кошти у цінні папери, не розміщує кошти в інших банках, тому значної мірою схильний до ризику. Але сфера кредитування є пріоритетною для ПАТ «Банк Форвард», оскільки частка кредитного портфеля в балансі банку перевищила 63%, хоча зменшення частки кредитного портфеля є негативним явищем, оскільки банк може недоотримувати процентні доходи, особливо з огляду на те, що кредитне обслуговування клієнтів роздрібною сектору є основним напрямом діяльності банку.

У поточній ситуації банк проводив та планує відновлення помірною кредитування для забезпечення стабільної діяльності, концентрацію на управлінні ризиками та якості активів. У 2017 р. банк продовжував здійснювати консервативну політику, утримуючись від ризикових кредитних проектів та зберігаючи значний запас ліквідних коштів на рахунках.

Для того щоб зрозуміти, які фінансові ресурси банк використовує для кредитування, необхідно розглянути більш детально склад та структуру зобов'язань банку. Структура та динаміка зобов'язань ПАТ «Банк Форвард» представлена в табл. 2.

Банк має недиверсифіковану структуру пасивів, використовує переважно кошти населення та міжбанківські депозити і кредити як основне джерело кредит-

Таблиця 1

Структура та динаміка активів ПАТ «Банк Форвард» [4; 5]

Показник	Станом на 01.01.2015		Станом на 01.01.2016		Станом на 01.01.2017		Станом на 01.07.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	409,6	17,8	126,4	7,7	198,5	10,2	152,7	8,3
Кредити та заборгованість клієнтів (нетто)	1 664,6	72,2	962,0	58,3	1 179,7	60,9	1 163,9	63,3
Цінні папери	-	-	50,0	3,0	55,0	2,8	-	-
Основні засоби, нематеріальні активи та інвестиційна нерухомість	126,7	5,5	444,7	26,9	433,6	22,4	424,4	23,1
Всього активів	2 305,0	100,0	1 650,3	100,0	1 938,4	100,0	1 838,7	100,0

Таблиця 2

Структура та динаміка зобов'язань ПАТ «Банк Форвард» [4; 5]

Показник	Станом на 01.01.2015		Станом на 01.01.2016		Станом на 01.01.2017		Станом на 01.07.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
Кошти банків	651,9	32,4	513,8	39,2	473,0	29,7	331,7	21,5
Кошти клієнтів, у т. ч.	1 023,9	50,9	768,5	58,7	1 072,3	67,4	1 157,9	75,1
– фізичних осіб	916,9	45,6	731,6	55,9	1 033,7	64,9	1 119,2	72,6
– юридичних осіб	107,0	5,3	36,9	2,8	38,6	2,4	38,8	2,5
Боргові цінні папери	0,13	x	-	-	-	-	-	-
Субординовані позики	296,7	14,8	-	-	-	-	-	-
Всього зобов'язань	2 010,5	100,0	1 309,9	100,0	1 591,7	100,0	1 540,8	100,0

Таблиця 3

Структура та динаміка кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» у розрізі клієнтів [4; 5]

Показник	Станом на 01.01.2015		Станом на 01.01.2016		Станом на 01.01.2017		Станом на 01.07.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
Кредити юридичним особам, у т. ч.:	386,1	23,2	10,1	1,0	-	-	-	-
в національній валюті	386,1	23,2	10,1	1,0	-	-	-	-
в інозем. валюті	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредити фізичним особам, у т. ч.:	1 278,5	76,8	951,9	99,0	1 179,9	100,0	1 163,9	100,0
в національній валюті	1 278,5	76,8	951,9	99,0	1 179,9	100,0	1 163,9	100,0
в інозем. валюті	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього кредитів (нетто)	1 664,6	100,0	962,0	100,0	1 179,7	100,0	1 163,9	100,0

них операцій, які в сукупності становлять 94,1% загальних зобов'язань станом на 01.07.2017. При цьому із загальної величини депозитного портфелю фізичних осіб тільки 8,4% становлять депозити на вимогу, 91,6% – це строкові депозити населення. Така ситуація свідчить про те, що банк має довіру населення та підтверджує ефективне управління щодо залучення коштів даної категорії клієнтів, використовуючи такий важливий важіль залучення клієнтів, як високий рівень процентної ставки за строковими депозитами. Наявність таких ресурсів дає змогу банку здійснювати ефективне роздрібне кредитування.

Розглянемо склад, структуру та динаміку кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» у розрізі клієнтів та за видами валюти (табл. 3).

Як видно з даних таблиці, обсяг кредитів, наданих юридичним особам, поступово зменшується протягом досліджуваного періоду і на початок 2017 р. був відсутній. ПАТ «Банк Форвард» переорієнтував фінансові ресурси на роздрібний сектор.

Кредитна заборгованість фізичних осіб мала негативну тенденцію, особливо у період 2014–2015 рр., коли загальні обсяги кредитування населення скоротилися на 67,6%. Але протягом 2016 р. ситуація стабілізувалася і кредити населенню зросли до 1,16 млрд. грн., при цьому поки ще не досягнув рівня початку 2015 р. Серед кредитів фізичним та юридичним особам упродовж досліджуваного періоду були відсутні кредити, що надані в іноземній валюті.

Можна відзначити, що у ПАТ «Банк Форвард» відсутня клієнтська диверсифікація

кредитного портфеля. Проаналізуємо продуктову та галузеву структури кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» (табл. 4).

Обсяг валового кредитного портфеля скоротився здебільшого за рахунок скорочення кредитування юридичних осіб переважно у сфері комерційного кредитування (торгівлі). Підприємства сфери надання фінансових послуг були присутні у кредитному портфелі банку тільки станом на 01.01.2015. Скорочення кредитів фізичним особам спостерігалося впродовж аналізованого періоду переважно за рахунок зменшення споживчих кредитів на поточні потреби фізичних осіб.

У структурі кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» найбільшу питому вагу мають споживчі кредити населення, які займають 99,5% кредитного портфелю банку. Їх питома вага має постійну тенденцію до зростання. На основі даної таблиці можна зробити висновок, що пріоритетними напрямками розвитку кредитних продуктів та програм для роздрібного бізнесу в 2017 р. залишалися споживчі кредити фізичним особам.

Строкова структура та динаміка кредитного портфелю банку за строками представлена в табл. 5. Протягом досліджуваного періоду спостерігалася стійка тенденція до скорочення обсягів довгострокового кредитування. Банк віддає перевагу короткостроковому кредитуванню клієнтів (89,5% від загального обсягу

наданих кредитів на 01.07.2017). Частка довгострокових кредитів становить лише 10,5% загального кредитного портфелю.

Якість кредитного портфеля – один із найважливіших індикаторів стану банку. За умови неповернення кредитів позичальниками внаслідок непередбачуваних обставин якість кредитного портфеля банку погіршується і низка кредитів переходить у стан проблемних. Проаналізуємо якість кредитного портфеля ПАТ «Банк Форвард» за видами кредитів на основі даних щодо формування резервів під знецінення кредитів (табл. 6). Аналізуючи кредитний портфель-брутто та резерви під знецінення кредитів, можна зробити такі висновки: темп скорочення кредитного портфелю (-57,1%) перевищує темп зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля (-15,8%), що свідчить про погіршення якості кредитного портфеля у цілому за період.

Проаналізуємо динаміку та структуру кредитного портфеля ПАТ «Банк Форвард» за ступенем ризику (табл. 7).

Із даних таблиці видно, що кредитний портфель банку протягом досліджуваного періоду (2016 р.) збільшився за рахунок кредитних операцій, класифікованих як «1 категорія» з мінімальним кредитним ризиком та «2 категорія». У структурі кредитного портфеля переважають операції класифіковані як «1 категорія» (69,6%) та «2 категорія» (13,3%), які

Таблиця 4

Структура та динаміка кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» у розрізі категорій продукції (для роздрібних клієнтів) та галузях економіки (для комерційних клієнтів) [4]

Показник	Станом на 01.01.2015		Станом на 01.01.2016		Станом на 01.01.2017		Станом на 01.07.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
Кредити юридич. особам:	393,8	18,8	15,4	1,1	5,3	0,4	5,3	0,4
– надання фін. послуг	374,7	17,9	-	-	-	-	-	-
– комерційне кредитування	19,1	0,9	15,4	1,1	5,3	0,4	5,3	0,4
Кредити фізич. особам:	1 696,6	81,1	1 440,1	98,9	1 490,0	99,6	1 436,8	99,6
– споживчі кредити;	1 685,6	80,6	1 434,9	98,6	1 487,1	99,4	1 434,2	99,5
– автокредитування	11,0	0,5	5,2	0,4	2,9	0,2	2,6	0,1
Кредити (брутто)	2 090,4	100,0	1 455,5	100,0	1 495,3	100,0	1 442,1	100,0
Сума резерву	500,3	23,9	493,5	33,9	315,6	21,1	278,1	19,3
Усього кредитів клієнтів (нетто)	1 590,1	76,1	962,0	66,1	1 179,7	78,9	1 163,9	80,7

Таблиця 5

Структура та динаміка кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» за строками [4]

Показник	Станом на 01.01.2015		Станом на 01.01.2016		Станом на 01.01.2017		Станом на 01.07.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
До одного року	792,9	49,9	910,6	94,7	1 088,4	92,3	1 041,6	89,5
Понад одного року	797,1	50,1	51,4	5,3	91,3	7,7	122,3	10,5
Усього кредитів клієнтів (нетто)	1 590,0	100,0	962,0	100,0	1 179,7	100,0	1 163,9	100,0

Таблиця 6

Динаміка основних показників кредитної діяльності ПАТ «Банк Форвард» [4; 5]

Показники	Станом на 01.01.2015	Станом на 01.01.2016	Станом на 01.01.2017	Станом на 01.07.2017
1.Кредити та заборгованість клієнтів (брутто), тис. грн., у т. ч.:	2 090 378	1 455 510	1 495 303	1 442 087
1.1. юридичних осіб, тис. грн.:	393 790	15 381	5 262	5 262
– у % до кредитної заборгованості,%	18,8	1,1	0,4	0,4
1.2. фізичних осіб, тис.грн.:	1 696 588	1 440 129	1 490 041	1 436 825
– у % до кредитної заборгованості,%	81,2	98,9	99,6	99,6
2.Сума резерву під знецінення кредитів, тис. грн., у т. ч.:	500 328	493 477	315 634	278 128
2.1. юридичних осіб, тис. грн.:	35 564	5 262	5 262	5 262
– у % до кредитної заборгованості,%	9,0	34,2	100,0	100,0
2.2. фізичних осіб, тис. грн.:	464 764	488 215	310 372	272 866
– у % до кредитної заборгованості,%	27,4	33,9	20,8	19,0

Таблиця 7

Структура кредитного портфелю ПАТ «Банк Форвард» за ступенем ризику [4; 5]

Категорія якості	На 01.01.2015		На 01.01.2016		На 01.01.2017	
	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %	Сума, млн. грн.	питома вага, %
1 категорія (кредитний ризик мінімальний)	Дані відсутні	х	897,8	61,7	1 039,7	69,6
2 категорія (кредитний ризик помірний)	Дані відсутні	х	80,9	5,6	199,2	13,3
3 категорія (кредитний ризик значний)	Дані відсутні	х	39,0	2,7	24,2	1,6
4 категорія (великий ризик)	Дані відсутні	х	28,9	2,0	24,6	1,6
5 категорія (реалізований кредитний ризик)	Дані відсутні	х	408,9	28,1	207,6	13,9
Усього кредитів (брутто), у т. ч.	2 090,4	100,0	1 455,5	100,0	1 495,3	100,0
негативно класифіковані	347,0	16,6	437,8	30,1	232,2	15,5

разом становлять 82,3% від загального обсягу портфелю. За досліджуваний період їх частка зросла на 15,6%. Водночас значно зменшилася питома вага кредитів 5-ї категорії, частка яких скоротилася на 14,2%. Також спостері-

гається значне зменшення частки кредитних операцій, класифікованих як «негативно класифіковані» на 14,6%.

Можна зробити висновок, що банк проводить виважену кредитну політику, проводячи

кредитні операції, які класифікуються як операції з мінімальним та помірним ризиком, та продовжував працювати з негативно класифікованою заборгованістю різноманітними шляхами. Коефіцієнтний аналіз якості кредитного портфеля банку представлено в табл. 8.

Із даних таблиці видно, що протягом 2015 та 2017 рр. коефіцієнт покриття класифікованих позик власним капіталом менше 1,0, що свідчить про те, що власний капітал банку повністю покриває суму резерву під знецінення кредитів. Несприятлива ситуація спостерігалася у 2015 р., коли коефіцієнт покриття був більше 1 та дорівнював 1,71, тобто резерви під зменшення корисності кредитів поглинали всю суму власного капіталу банку. З початку 2016 р. ситуація поліпшується, що свідчить про збільшення захищеності кредитного портфеля та зменшення ймовірності збитків.

Коефіцієнт питомої ваги негативно класифікованих позик збільшився на 3,7% за два роки, що є негативним явищем, оскільки це є наслідком погіршення якості кредитного портфеля (найбільший ріст показника спостерігався у 2015 р. – 30,1%). Коефіцієнт забезпечення позик протягом усього періоду залишався на низькому рівні, що пов'язано зі специфікою діяльності банку щодо організації беззалогового кредитування фізичних осіб. Зростання показника станом на 01.01.2017 пов'язане з ф збільшенням на цю дату кредитної заборгованості юридичних осіб, яка була забезпечена за рахунок застави.

Коефіцієнт захищеності позик сумою створеного резерву зріс у цілому за період на 4,5%, що є наслідком збільшення резервів, їх

переструктурування, а також погіршення якості кредитного портфеля банку. Але з початку 2016 р. спостерігається тенденція до підвищення якості портфелю кредитів банку. Коефіцієнт покриття позик власним капіталом за період має загальну тенденцію до збільшення – на 10,7%. Він показує, яка частина кредитного портфеля фінансується за рахунок власного капіталу. Зростання цього коефіцієнта свідчить про посилення захищеності кредитів власним капіталом, що є позитивним моментом у діяльності банку, але за останні півроку коефіцієнт скоротився за рахунок збитків банку.

Незважаючи на складні наслідки фінансово-економічної кризи, ПАТ «Банк Форвард» продовжував здійснювати фінансування поточних потреб населення з використанням власної ресурсної бази банку у вигляді депозитів фізичних осіб. Основним завданням кредитної політики ПАТ «Банк Форвард» на протязі останніх років було не нарощення кредитного портфеля, а збереження його якості та утримання наявних клієнтів. Стабілізація ситуації значною мірою була досягнута завдяки більш консервативній кредитній стратегії банку в умовах жорстких регулятивних вимог із боку НБУ, підвищеній схильності до мінімізації ризиків, орієнтації на підвищення якості кредитного портфелю замість розширення кредитування, орієнтації на погашення власних боргів.

Висновки з цього дослідження. Під час здійснення кредитування фізичних осіб ПАТ «Банк Форвард» стикається з досить великою кількістю *проблем*. Основними з них є: обмежена кількість кредитних про-

Таблиця 8

Динаміка показників якості кредитного портфеля ПАТ «Банк Форвард» [4; 5]

Показники	Станом на 01.01.2014	Станом на 01.01.2015	Станом на 01.01.2016	Станом на 01.01.2017	Станом на 01.07.2017
Коефіцієнт покриття класифікованих позик, коеф.	98,5	1,71	1,45	91,1	93,0
Коефіцієнт питомої ваги негативно класифікованих позик, %	11,8	16,6	30,1	15,5	x
Коефіцієнт забезпечення позик, %	1,8	19,4	1,4	0,5	x
Коефіцієнт покриття позик сумою створеного резерву, %	9,8	23,9	33,9	21,1	14,3
Коефіцієнт покриття позик власним капіталом, %	10,0	14,2	23,4	23,2	20,7

дуктів, які пропонуються населенню; низька інформованість населення про можливості та умови надання кредитів; високий ризик неповернення кредиту окремими категоріями населення; інформаційна закритість системи нарахування платежів за користування кредитом. Можливими варіантами вирішення цих проблем, на нашу думку, можуть бути: створення єдиного кредитного бюро з іншими банками, використання інформації Кредитного бюро, аналіз інформації по непогашених кредитах, створення соціального і психологічного портрета потенційного неплатника; комплексне проведення рекламної кампанії в засобах масової інформації, розповсюдження інформаційних листків у підприємствах торгівлі і поштою; створення і публікація бюлетеня, в якому б детально і доступно описувалася діюча система кредитування в банку.

У результаті проведеного аналізу діяльності банку виявлено позитивні сторони системи кредитування фізичних осіб: різноманітний вибір кредитних програм за рівнем процентних ставок і способів погашення кредиту; можливість дострокового погашення без стягнення комісій у багатьох кредитних програмах; здійснення постійного розширення лінійки кредитних продуктів; префе-

ренції у вигляді зниження ставки для осіб, які мають зарплатні картки і для співробітників компаній – партнерів банку. Але є й недоліки в системі кредитування фізичних осіб у банку: критерії до пакету документів, необхідних для оформлення кредитної заявки; недостатньо чітке відображення умов кредитування фізичних осіб у договорах кредитування; недостатній рівень забезпечення кредитів фізичних осіб; наявність простроченої заборгованості.

Для усунення недоліків у системі кредитування фізичних осіб пропонуються заходи щодо вдосконалення кредитування: співпраця з колекторськими агентствами задля стягнення простроченої заборгованості; скасування штрафів для позичальників із позитивною кредитною історією; чітке відображення умов, на яких здійснюється видача кредитів, у договорах кредитування; посилення критеріїв до пакету документів, необхідних для оформлення кредитної заявки; впровадження нових цільових кредитних продуктів у сегменті споживчих кредитів й одночасне розроблення нових депозитних продуктів, здатних забезпечити необхідний приріст ресурсної бази для розміщення в новий кредитний продукт; більш розширена сегментація клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко Н.В. Сучасний стан кредитування комерційними банками фізичних осіб в Україні / Н.В. Бондаренко // Збірник наукових праць УНУСВ. – 2014. – Вип. 85. – С. 242–248.
2. Брітченко І.Г. Особливості використання скорингових систем у банківському кредитуванні фізичних осіб / І.Г. Брітченко, О.М. Момот // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – Вип. 17. – С. 31–37.
3. Васюренко О. Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь / О. Васюренко, В. Ляшенко, В. Подчесова // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 5–11.
4. Тарасевич Н.В. Проблеми та напрямки розвитку ринку кредитування фізичних осіб / Н.В. Тарасевич // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. – 2009. – № 49. – С. 177–182.
5. Звітність (річна фінансова) ПАТ «Банк Форвард» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forward-bank.com/ru>.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.